

Het was een fraai tafereel: op een regenachtige lenteavond liepen een dertig bewoners van de Groninger wijk Lewenburg in hun wijk bloemetjes en plantjes te zaaien. Met Louis le Roy voorop, de Heerenveense tekenleraar, schilder en tuinman die werkt volgens het principe: zaaien en planten en verder er met je handen en schoffels afblijven; de natuur redt zich zelf wel en heeft daar geen plantsoendienst voor nodig.

Louis le Roy strijdt er tegen dat alles en iedereen in de huidige maatschappij steeds meer op elkaar begint te lijken. Een paar dagen na de zaaiavond zegt hij in zijn huis in Oranjewoud: „Ik wil ook van niemand gelijk hebben, ik wil wel met iedereen praten, maar als je hem dan gelijk geeft, denk je weer precies zoals de ander, je zit in zijn systeem en we doen weer allemaal hetzelfde”.

Terwijl hij al op tal van plaatsen in Nederland samen met bewoners loopt te zaaien en te planten zonder touwtjes te spannen, ontmoet Louis le Roy veel verzet. „In feite omdat ik bezig ben een besloten economisch systeem in te voeren, dat zichzelf redt. Terwijl de gebruiks-economie er op dit moment terwille van de omzet op uit is de mens volledig uit te schakelen. De industrie neemt allerlei dingen over die mensen in principe zelf ook kunnen doen, en dat systeem dringt steeds verder door. De mens wordt per definitie schaak-mat gezet, tegen die enorme afmetingen kan hij niet meer op. In de nieuwbouwwijken wordt gewerkt met enorme betonstructuren, mensen kunnen zelf aan het uiterlijk daarvan niets meer doen. Als je een stad als New York hebt, daar ben je als mens helemaal al uitgeschakeld, zelfs het glazenwassen moet met speciale machines gebeuren.”

tony van der meulen
in gesprek met:

Louis le Roy,
wilde
tuinman

Je moet

het er erg overtuigend indonderen

In het huis van Louis le Roy hangt een grote rust: aan een grote ronde tafel hebben we eerst een kwartier vrij zwijgend naar zijn uitermate groene tuin zitten kijken. Daarna valt vooral het zeer hoge tempo op waarin hij praat. Na enige uren verlaat je bevestiging van zijn woning, terwijl hij je op het tuinp pad naroept: „Prettige arbeid en de groeten aan alle bekenden.”

Louis le Roy: „Zo'n 68 procent van de beroepsbevolking zit in de zogenaamde dienstverlenende sector. Dat betekent dat de helft van de bevolking invalide verklaard is. Ik vraag me af of dat gewenst wordt of wordt opgedrongen. De dienstverlenende sector houdt in dat een ander iets niet meer kan. Zelfs recreatieterreinen worden al helemaal voor ons gemaakt. Het is toch belachelijk dat ze in het onderwijs bezig zijn een aantal mensen mondig te maken, die daarna onmondig dienen te zijn. De deskundige gaat voorop en de hele kudde volgt. Er wordt gezegd dat wij de hoogst ontwikkelde cultuur zijn; bij mij leeft sterk het tegendeel.

Dieter

Alles gaat om de afzet, en die afzet is gebaseerd op het volledig ontkenen van een eigen inbreng van mensen. Daarom heeft Dieter Wulf, de eigenaar van de grootste Duitse tuingeredschapfabriek me aangevallend? Omdat hij bang is dat door mijn methode zijn afzet daalt.

Wat ik doe is niet overzichtig en het is niet op korte termijn klaar. Maar overzichtelijkheid is in onze economie zeer belangrijk, rechtlijnigheid ook, het goed geordend zijn. Maar het is de meest onnatuurlijke bezigheid om de natuur te ordenen, natuur is nooit rechtlijnig.

De hele ambtelijke structuur ontken ook het verschillend-zijn van de bevolking. U weet dat 70 pct. van de mensen een beetje duf is, het is hun allemaal een rotzorg. Uit hoofde van die zeventig procent wordt bestuurd. Zie je iemand van de plantsoendienst ooit es een gezellig gesprekje houden met de mensen die er wonen. Wat ze maken, maken ze helemaal voor zichzelf.”

— Daar wordt maar weinig tegen geprotesteerd.

Louis le Roy: „Er is een groep die wel degelijk zou reageren als ze wisten dat het haat had. Er is ook een grote groep die denkt: het gebeurt toch niet.”

Zelfde verhaal als bij Theo Olof z'n vierde zender voor klassieke muziek. Dat iedereen zich er kennelijk altijd bij neergelegd heeft dat je klassieke muziek hoort tegen de tijd dat je naar bed gaat.

Er is wel een bepaalde tolerantie, er zijn wel natuurmonumenten waar die halfwilde mensen dan wat mogen lopen mediteren, er zijn wel nudistenkampen. Een burgemeester heeft es gezegd: voor die paar procent zijn wij wel bereid een vluchttoerdje aan te leggen. De mensen die niet denken conform het systeem verdwijnen daar dan wel heen. Voor de rest leggen we dan de steden aan zoals wij dat willen. Ze moeten het niet onderschatten. In een twintigtal steden worden nu al vrij grootscheepse dingen opgezet waar ik helemaal af zijdelings bij ben betrokken. Het blijkt dat er wel degelijk behoefte aan is: laten we het nou es anders doen.

De Kennedylaan (zijn eerste project in Heerenveen - v.d.M.) moest nog aangelegd worden door de plantsoendienst, daardoor mis je er nog de betrokkenheid van de bewoners. Als ze het zelf aanleggen en die betrokkenheid is er wel, merk je ook dat de zaak minder bevuuld wordt. Niet meer van: donder maar het raam uit, de mentaliteit uit Indië: gooi maar achter je neer, de baboe veegt het wel op.”

— Het viel me die avond in Lewenburg op dat iedereen erg enthousiast aan het zaaien was.

Louis le Roy: „Het is een enorm plezierige groep, ze hebben ook al tienduizend bomen geplant. Misschien komen er straks weer anderen die zich tot weer ander werk voelen aange-

trokken. Wie met mij wil meelopen, mij best, maar ik loop door. Ik ben uit het systeem niet weg te denken als een soort creatieve motor.”

Het kathedralenbouwen ging vroeger op dezelfde manier. Er was bij de bouw van een aantal kathedralen een supervisor die stimuleerde, gelijk schakelde en weer verder trok.

Mag dat?

De eerste avond in Lewenburg was nog het mooiste, met storm en hagel, het was er bijna een futuristisch landschap, dreigende lucht, heuvels. Er was een ontzettend gezellige stemming, men voelde zich opeens bevrijd hebben. Een man zei: ik voel dat ik eindelijk terrein onder m'n voeten heb waar ik zelf iets mee doe. Iemand vroeg: mag je die bomen hier gewoon zelf voor de lol neerzetten?

Ja, dat mag gewoon. Zaaien is ook met enorm veel lol gedaan. Het is er altijd uit gepraat, er is altijd gezegd: het is maar een kleine groep die dit wil. Ik vermoed dat men zich daarop verkeken heeft.”

— Veranderen de mensen ook door dit werk?

Louis le Roy: „Enorm, en ten goede ook. Wat je direct waarneemt is dat er iets van hun afvalt. Ze hebben nu alle tijd, terwijl ze altijd werken in de dwangmatige positie van tijd te kort hebben. Ik heb alle tijd, Lewenburg heb ik voor m'n leven. Ik kan nu duizend bomen planten, ik kan het ook over een jaar doen. Alles kan ook over drie weken gebeuren. Iemand zei: nou snap ik ook waarom u nooit moe bent. Als ik alles waar ik mee bezig ben voor volgend jaar zou moeten afmaken, was ik binnen vijf minuten gek. Maar als je als ambtenaar zo denkt, val je buiten ieder begrenzing. Het móet af. Daarom zijn ambtenaren ook allemaal zo zenuwachtig. Bij dit werk krijg je een zekere rust, die ook kenmerkend is voor oude culturen. Het hoeft niet allemaal vandaag af, die mentaliteit probeer ik ook in Lewenburg in te voeren.

In het huidige systeem hebben we straks 3 dagen vrij, gedwongen vrij. Ik heb ook al tegen bouwkundestudenten gezegd: in je werkdagen maak je dan maar een stad zo rot als ze hem

willen hebben, en in je vrije tijd maak je een zoals je dat zelf wilt. Er zijn straks zoveel dagen over dat er best tijd is een wereld te bouwen volgens een tweede systeem.”

Maar als ik zeg, dat ik die vrije tijd niet accepteer, dan komt het door die dictatuurvorm. Je moet het. Je kunt ook niet zeggen dat we het energierprobleem zitten op te lossen, terwijl we de helft van de bevolking niks laten doen.”

Turf

— Maar u wilt ook niet terug naar de tijd dat mensen voor een hongerloontje zeven dagen in de week turf groeven?

Louis le Roy: „Ja, het is waar dat arbeiders vroeger een saaiere en zwaarder bestaan hadden. Dat ze voor dat soort handwerk een oplossing zoeken, vind ik best. Maar met handwerk doen bedoel ik ook het ambachtelijke, zelf nog een huis kunnen bouwen, kunnen metselen, timmeren.

Veel mensen zijn in etappes tenslotte aan de lopende band terecht gekomen, waar het een vloeik is te moeten werken. Van dat werk is het dan fijn verlost te zijn. Maar de mensen weten dan niet meer wat hun achtergrond was: zelf dingen maken en doen. Dat het - iets - met - je - lichaam - doen de eerste winst van het systeem is.

Energie krijgen we uit ons voedsel, en dat moet weer terug komen. Als we zelf op de stoel zitten en een machine aan de gang zetten, zijn we verkeerd bezig.”

— Doet u graag lichamelijke arbeid? Louis le Roy: „Graag, wil ik niet zeggen. Maar het is noodzaak. Al die hartvervetting is ook gewoon een gevolg van het feit dat we niks doen. Trimmen is natuurlijk waanzin, dat is alleen maar energieverlies. Met dezelfde energie kun je duizend bomen planten. Maar als je iemand die trimmen heel logisch vindt, vraagt duizend bomen te planten zegt ie: maar dat is werken.

De trimmende mens levert geen bijdrage tot de cultuur. Iemand die 'n meubeltje maakt heeft nog een product van zijn arbeid. We zijn het tijdperk van de mensen die door tonnetjes kruipen en van rootsbanen afglijden.”

— Ik vermoed ook niet dat een

trimmer al trimmend een bijdrage tot een cultuur wil leveren.

Louis le Roy: „Hij is alleen voor zichzelf, egoïstisch bezig.”

We zijn ook het tijdperk van de zogenaamde creativiteit. Maar daar heb je niks aan, als er in de maatschappij geen plaats voor is. Je kunt kinderen wel zogenaamd creatief enthousiasmeren, maar dat is leugenschijnt als deze creativiteit geen kans krijgt om te functioneren.

In een stad zie ik niks meer gebeuren, hier en daar is een gek beeld neergezet, verder niet. In vroegere eeuwen barstte het van de creativiteit. Dacht u dat dat weg was? Dat is weg gegaan. Daarom die vraag van die man: Mag ik zo maar een pak zaad ergens uitstrooien? Ja, dat mag. Zo mag je ook een terrasje maken met 600 stenen of een duivetil. Het is niet zo dat de arbeiderswijken van nu zoveel slechter zijn dan de wijken uit de negentiende eeuw. Maar als ik het nu even niet heb over de walgelijke structuur van toen, dan was één facet beter: er werd aan mensen overgelaten zelf iets te doen. Er was een plek om duiven te houden, je kon een bankje voor het huis naar zetten. Dat mocht allemaal. Bij de mastodonten voor duizenden mensen die ze in de Bijlmer neerzetten, mag dat allemaal niet meer. Dat is het verschil.

Morgenster

Maar zet zo'n flat er maar neer, en ga er dan iets mee doen. Je moet niet treuren over de dingen die al gebeurd zijn. Ik ga niet nostalgisch tegen de natuur zitten aanpikken, kom nou! Van: ik moet zonnig de gele morgenster weer in m'n tuintje hebben. Het is omgekeerd: ik zal het wel proberen.

Maar ik kan pas zo praten nu ik de beschikking heb over terreinen, waar ik iets kan doen. Als de mogelijkheden om iets te doen er niet zijn krijg je verdromers, mensen die naar iets hangen. Als je mensen de kans onthoudt iets te doen, maak je bewust frustraten. Actieve mensen moet je ook actief bezig laten zijn.

Veel mensen om mij heen heb ik zo volkomen zien genezen. Ze praten weer over de tijd in termen van dertig jaar alsof het niks is. Ze overzien weer een stuk van hun leven. Dat is belangrijk. Dat zou ik niet kunnen doen als ik m'n terreinen niet had.

In Leeuwarden zijn we rond een kerk bezig en op dat terrein is een enorme hoop puin gegooid. Alle kinderen kwamen er naar toe om lekker te spelen, alle mensen uit dat platteland hebben een vreselijke behoefte om te klimmen. Als je er aan het werk was, liepen de kinderen als vliegen over je handen. Maar men heeft dan niet de vindingrijkheid om te zeggen: hé, dat is het middel, zo moeten we meer terreinen voor kinderen hebben. Je moet gebruik maken van wat je in het leven zelf ziet gebeuren.

Maar daar is angst voor, 't vraagt misschien het erkennen dat de helft van Nederland het fout doet. Ik zeg er altijd meteen bij dat ik het fout doe. Dat is geen grapje, maar helemaal eerlijk, iedereen maakt fouten.

In de kathedralen zitten ook fouten. Een gewelf kwam niet uit. Dan proberen ze het de volgende keer beter. Als nu iets fout is, breken ze het af. En doen ze het opnieuw.

Met zo'n project in Lewenburg moet je ook niet aarzelen beginnen, je moet het er overtuigend indonderen. Anders wordt de tegenaanval te groot. Dat die tienduizend bomen er nu in zitten, zien die mensen als een overwinning. Tot straks es een keer iets niet goed gaat. Dan moet de tegenpartij niet zeggen: hé dat is fout. Want fouten moeten begeleid worden.”

— U bedoelt: fouten worden dan vonden.

Louis le Roy: „Ja, je gaat er op door. Het ambtelijke systeem sluit zo iets uit.”

— U wordt soms als een mysterieuze man gezien, een tovenaars met zaadjes.

Louis le Roy: „Dat is een knapheid die soms door valse schijn wordt opgehouden. In Frankrijk is een meneer Bouvier, een schaapherder die vond dat zijn beesten maar veel kapot maakten. Hij heeft zijn hele leven alleen maar zaadjes in de grond gestopt en zo vele hectaren bos aangelegd.

Ik neem op me van Nederland een paradijs te maken door alleen maar zaad te strooien en er met de handen af te blijven. Je hoeft niet zo vreselijk hard te werken, je moet er wel afblijven. Wat er opkomt weet ik niet, maar ik zal de komende tien jaar wel blijven zaaien. Het is de kwestie van iemand die de langste adem heeft.”

dagweek